

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 April 1882, kl. 7 e. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4, i anledning af motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring eller förklaring af Kongl. kungörelsen den 11 September 1877 rörande fortsättningsskolor.

Med erinran om vigten af att i möjlig mån främja det syfte, för hvars ernående de så kallade fortsättningsskolorna anordnats, har Herr *Ola Andersson* i Burlöf i motionen N:o 117 föreslagit det Riksdagen måtte anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes meddela sådan ändring eller förklaring uti Kongl. kungörelsen den 11 September 1877 angående fortsättningsskolor, att dels stadgandet att hafva med goda vitsord genomgått föregående afdelningars i folkskolan kurser något jemkas och mildras; och dels att det må stå skolråden fritt att i samråd med distriktets folkskoleinspektör indela tiden för fortsättningsskola, på sätt för hvarje fall kan anses lämpligast och till ändamålet bäst ledande.

Till grund för detta förslag ligger motionärens önskan att begagnandet af den i sagda skolor meddelade undervisning måtte, der förhållandena medgifva det, så mycket som möjligt underlättas, likväl med iakttagande af att undervisningen på behörigt sätt bedrifves och att folkskolan ej lider intrång och skada. I sådant syfte är det motionären finner sig böra hemställa, huruvida man bör från fortsättningsskolan afvisa dem, hvilka, såsom 1877 års förberörda kungörelse stadgar, vare sig till följd af sjukdom, fattigdom eller af andra orsaker, icke hafva med goda vitsord genomgått föregående afdelningars kurser i folkskolan, och särskildt de bland dessa, hvilka möjligen på annan väg förvärfvat sig deremot svarande kunskapsmått. Och då vidare

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 9 Häft.

äfvén på landsbygden förhållandena kunna vara sådana, att något hinder för fortsättningsskolans anordnande såsom aftonskola icke förefinnes, anser motionären, att hvad som i detta fall redan är städerna medgifvet, jemväl borde vara landsbygden öppet lemnadt, icke blott såsom nu, i händelse Kongl. Maj:t, efter ansökan, i särskildt fall sådant beviljar, utan på grund af bestämmelse i vederbörande författning.

Hvad först beträffar den önskade jemkningen eller mildringen af ofvansagde Kongl. kungörelses stadgande, att i fortsättningsskolan tillträde lemnas endast de lärjungar, hvilka med goda vitsord genomgått folkskolans föregående afdelningars kurser, tillåter sig Utskottet erinra, att det icke torde vara utan giltig anledning detta stadgande stälts först bland de »allmänna grunder», efter hvilka fortsättningsskolan borde ordnas. Skola dessa fortsättningsskolor under den för dem anslagna korta arbetstid kunna, såsom motionären uttrycker sig, »i någon, om ock ringa, mån bidraga att underhålla och något öka det i folkskolan inhemtade kunskapsmättet», måste första villkoret derfor vara, att de lärjungar, som vilja af undervisningen derstädes begagna sig, sins emellan ega den jemnhet i insigter, hvilken är en frukt af de föregående studiernas öfverensstämmelse med hänsyn till både halt och omfattning. Der icke detta iakttages, inträffar hvad motionären sjelf ansett böra undvikas, eller att undervisningen icke kan på behörigt sätt bedrivas. Ty rigtar sig läraren företrädesvis på dem, hvilkas förkunskaper lemna mest öfrigt att önska, skall han, under bemödandet att upphjelpa dessas brister, nödgas mer eller mindre försumma de lärjungar, för hvilka här ifrågavarande undervisning i sjelfva verket ensamt är afsedd. Egnar han sig deremot hufvudsakligen åt desse senare, måste de mindre försigkomne känna sig ur stånd att följa med undervisningen, af hvilken de således skola hemta föga eller intet gagn. Det skulle derfor, enligt Utskottets åsigt, vara allt utom nyttigt till och med för de af motionären åberopade, »af sjukdom, fattigdom eller af andra orsaker» från tillträde till fortsättningsskolan hindrade personerna, om någon jemkning eller mildring åvägabragtes i förberörda kraf på att med goda vitsord hafva genomgått föregående folkskoleafdelningars kurser. Men att dessa inhemtats just i folkskolan, torde deremot icke kunna anses såsom väsentligt. Den som på tillfyllestgörande sätt styrker sig hafva »på annan väg förvärfvat vederbörligt kunskapsmätt», bör, enligt Utskottets mening, icke förvägras inträde i fortsättningsskolan; och hvad motionären i detta syfte andragit, är derfor förtjent af allt afseende.

Beträffande åter den del af motionärens förslag, som rör tiden för fortsättningsskolans hållande, tillåter sig Utskottet erinra, hurusom 1877 års oftanämnde kungörelse med hänsyn härtill bestämmer, »att på landsbygden den årliga undervisningstiden skall uppgå till minst sex veckor, med 30

timmars undervisning i hvarje vecka, hvilken undervisningstid antingen må fortgå i en följd eller fördelas på två terminer, och i städerna, der fortsatt undervisning lämpligast meddelas i aftonskola, till så många lärotimmar, som svara emot ofvannämnda tid.» Vid öfvervägandet af detta stadgandes ordalydelse kan man väl knappast säga, att fortsättningsskolans anordnande å landsbygden såsom aftonskola af den Kongl. kungörelsen direkt förbjudes; den förklarar väl sagda anordning »lämpligast» för städerna, men den må dermed icke anses hafva förnekadt, det ju icke under i öfrigt likartade förhållanden samma anordning kan vara lämplig äfven å landsbygd. I större byar och vid fiskelägen torde ju fortsättningsskolan kunna lika väl som i städerna hållas såsom aftonskola. Enligt hvad inom Utskottet blifvit upplyst och jemväl af motionären antydes har ock Kongl. Maj:t bifallit särskilda kommuners i detta syfte ingifna ansökningar, och att hvad dessa velat ernå äfven i vidsträcktare kretsar känts såsom ett önskningsmål, intygas särdeles kraftigt af den motionen omnämnda petition, hvilken af Lunds stifts allmänna folkskolläraremöte, samladt i Malmö under Augusti månad sistlidna år, genom utsedde komiterade den 30 påföljande December till Kongl. Maj:t ingifvits. I denna petition, af hvilken Utskottet efter anhållan i Ecklesiastikdepartementet erhållit del, anföres hurusom det af inemot 600 folkskolans lärare, lärarinnor och vänner bivistade mötet bland andra frågor öfvervägt äfven den, hvarför fortsättningsskolan inom stiftet vunnit så ringa framgång; och hade såsom hufvudsakligaste skälet angifvits »svårigheten att med afseende å tidsindelningen så ordna detta slags skolor på landsbygden, att de komme i full öfverensstämmelse med föreskrifterna i Kongl. kungörelsen den 11 September 1877», utan att dock förhindra eller inkräkta på folkskolans undervisningstid. På grund häraf beslöt mötet hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om sådan ändring eller förklaring af sagda föreskrifter, att det inom Lunds stift måtte stå skolråden fritt att i samråd med distriktets folkskoleinspektör indela tiden för fortsättningsskola på sätt för hvarje fall kunde anses lämpligast och mest ändamålsenligt, dock så att hvarje dylik skola fortginge under minst 180 timmar årligen.

De omständigheter, af hvilka denna framställning motiveras, förekomma emellertid icke endast inom Lunds stift. Äfven i öfriga delar af landet finnas platser, der fortsättningsskolan utan men skulle kunna anordnas såsom aftonskola, och der detta är fallet, torde lika förhållanden böra betinga lika rätt. Icke heller torde kunna såsom betänkligt anses, om indelandet af undervisningstiden blefve, i enlighet med motionärens förslag, öfverlåtet åt skolråden. Redan i Kongl. stadgan den 18 Juni 1842, angående folkundervisningen i riket, § 9, lemnas skolstyrelsen rätt »att i samråd med församlingen bestämma de tider af året och de timmar å dagen, då undervisning vare sig

i fasta eller flyttbara skolor skulle meddelas»; och om än någon farhåga skulle vilja yppa sig med hänsyn till skolrådets möjliga förbiseende af hvad vederbörande lärare utan öfveranstängning må vara i stånd att åtaga sig, torde dock densamma motvägas af den betryggande föreskriften, att beslut i dessa fall skola fattas i samråd med distriktets folkskoleinspektör. Der så skulle inträffa, att skolrådets anordningar icke tillvaratoge hvad man för den öfriga undervisningens ostörda gång egde rätt att vänta, är sagde tjänsteman redan i följd af sin instruktion tillförbunden att vidtaga åtgärd för åstadkommande af nödig rättelse.

På grund af hvad Utskottet i ärendet anført, hemställer Utskottet att Kammaren ville för sin del besluta,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller:
dels om sådan ändring af Kongl. kungörelsen den 11 September 1877, att tillträde till fortsättningsskola må lemnas icke blott de lärjungar, hvilka med goda vitsord genomgått folkskolans föregående afdelningars kurser, utan äfven dem, som, utan att hafva genomgått sagda afdelningar, dock på nöjaktigt sätt styrka sig ega det kunskapsmått, som för folkskolans lärjungar medför rätt till inträde; *dels och* om den förklaring af berörda Kongl. kungörelse, att det må stå skolråd i landtkommun fritt att, i samråd med distriktets folkskoleinspektör, indela den för fortsättningsskola stadgade tiden på sätt för hvarje fall kan anses lämpligast och mest ändamålsenligt.

Stockholm den 6 April 1882.

På Utskottets vägnar:

A. HEDIN.